

MAJA ŽMUKIĆ

Univerzitet u Sarajevu, Pedagoški fakultet

pregledni naučni rad

Zastupljenost prostornog oblikovanja u nastavi likovne kulture III i IV razreda osnovnog obrazovanja

Sažetak

Predmet ovoga rada je primjena likovne oblasti prostornog oblikovanja u III i IV razredima devetogodišnjeg osnovnog obrazovanja. Cilj istraživanja je da se ispita i istraži zastupljenost ove likovne oblasti i njenih tehnika prema važećem nastavnom planu i programu u III i IV razredima osnovne škole. Uzorak se sastoji od 214 učenika i 10 nastavnika. Odabir istraživačkih metoda za izvođenja relevantnih zaključaka su: deskriptivna metoda, metodu teorijske analize i istorijska metoda. Dobiveni rezultati putem anketnog upitnika koji se odnosio na nastavnike pokazuju da su likovne oblasti podjednako zastupljene 100%, te je i većina učenika, (96,26%) odgovorila potvrdno na isto pitanje, ali u rezultatima o tome šta se najčešće radi na času likovne kulture, većina učenika (82,71%), odgovorila je crtanje, dok je preostalih 18,69% odgovorilo da najčešće slikaju. Po stavovima učenika likovne oblasti nisu jednako zastupljene kao što to pokazuju rezultati ankete provedene među nastavnicima. Dokazano je da su dvije likovne oblasti, crtanje i slikanje, najviše zastupljene dok su oblasti vjarstva i grafike često izostavljene, čime se ne ostavlja dovoljno prostora u nastavi da se učenici upoznaju i savladaju ostale tehnike.

Ključne riječi: obrazovanje i odgoj, likovna kultura, likovne oblasti, likovne tehnike

UVOD

Likovna umjetnost, odnosno likovna kultura kao predmet izučavanja u osnovnim školama najčešće je zastupljen u realtivnom malom broju nastavnih sati sa ciljem da kroz različite likovne oblasti i njihove tehnike, učenici putem likovnih zadataka savladaju likovni jezik. U Okvirnom nastavnom planu i programu za devetogodišnje obrazovanje Federacije BiH elementi koji sačinjavaju predmet Likovna kultura odnose se na likovnu pismenost, prepoznavanje i razumijevanje likovnog jezika; likovnu kulturu, upoznavanje istorije likovne umjetnosti i likovnu kreativnost. Za III i IV rezrede osnovnog obrazovanja predložen je broj nastavnih sati skoro jednakim brojem prema likovnim oblastima; crtanje, slikanje, grafika, prostorno oblikovanje i svakoj oblasti posvećna je jednaka pažnja. Brajčić, M., Šučur, M. (2019). ističu da se putem proučavanja likovno-umjetničkog djela pruža učenicima mogućnost da razviju dodatna znanja i mišljenja, da se razvoj takvih kompetencija realizuje upravo putem odabira likovno-umjetničkih djela i njihova predstavljanja. “Utjecaj likovno-umjetničkog djela na dječju percepciju, moć uočavanja kao i razvoj estetskih vrijednosti kod djeteta je neizmjereno važan za daljnji razvoj i napredak učenika, ne samo u likovnoj kulturi, već i u ostalim odgojno-obrazovnim područjima. Prema tome, prikazivanje likovno-umjetničkog djela na nastavi likovne kulture od izuzetne je važnosti, čak i nužno za shvaćanje likovnosti” (Brajčić, Šučur, 2019: 60). Usvajajući navedena znanja kroz niz praktičnih vježbi učenici razvijaju svoj sopstveni likovni govor, stvaralačku slobodu, a da bi se takva nastava realizovala potrebno je znanje o likovnoj umjetnosti i likovnom jeziku svih likovnih oblasti, odnosno, nastavnik mora da bude dobar poznavaooc struke likovno-kreativno osviješćen, sa metodičkim adekvatnim pristupom kako bi učenicima omogućio pravilno izražavanje. Kriještorac F. K. (2014: 93) navodi da u radu sa darovitim učenicima nastavnici moraju prilagoditi metode rada prema potrebama darovitih, da im stvore uslove u kojima će oni svoju darovitost moći da razvijaju u potpunosti. Pored ostvarivanja obrazovnih zadataka nastavnik i odgoja ka pozitivnom razmišljanju o umjetnosti, a Prema Bogнару, L. (1999) u osnovi pod pojmom odgoja se podrazumijeva formiranje pojedinaca i njegovo oblikovanje prema nekom zamišljenom idealu u vidu stavova o međuljudskim odnosima i razvoja ličnosti. “Nastava je uvijek odgojno-obrazovni proces, koji se može odvijati stihijski i intuitivno, a

možemo mnoge stvari raditi svjesno i organizirano.” (L. Bognar, 2011: 173).

Odgoj se bavi i pojmom lijepog, tj. estetski odgoj koji jeste suština likovne umjetnosti, likovnog odgoja, a odgojni zadatak nastave odnosi se na formiranje odgojnih vrijednosti i stavova usmjeren na općem izgrađivanju kvaliteta jedne ličnosti. Prema Himelrajhu, V. (1958): “Likovni odgoj obuhvaća sve djelatnosti, koje omogućavaju djetetu da razvije svoje doživljaje i stvaralačke sposobnosti, ne samo u crtanju nego i slikanju, modeliranju, građenju i to u raznolikim bogatim i interesantnim tehnikama, a posebna pažnja se posvećuje estetskom odgoju.” Značaj takvog odgoja jednake je važnosti kao i sticanje znanja, ali ipak, i pored svijesti o iznimnom značaju ovakve nastave u razvoju učenika, ovaj zadatak mnogim učiteljima predstavlja tegobu u realizaciji. Razlog tome najčešće leži u nastavnikovom nedovoljnom poznavanju temeljne struke ili u nedovoljnoj posvećenosti različitim likovnim zadacima, te dolazi do izostavljanja likovnih oblasti poput prostornog oblikovanja: “Odgojna usmjerenost je usko vezana za kvalitet kako nastavnog rada tako i rezultata u obliku učeničkih radova, usvojenih znanja i razvijenih sposobnosti” (Loose 2012, 19). Tanay, E.R., Kučina, V. (1995) govore o tome da se i zastupanjem istorije likovne umjetnosti u nastavi trebaju upotrijebiti adekvatne likovne oblasti i materijali preko kojih će učenici opažati, izraziti i steći određena znanja: “Likovni rad poboljšava vještine opažanja što se odnosi na zapažanje odnosa veličina, nijansi boja, detalja, svjetla i sjene. Kroz vizualno stvaralaštvo djeca uče promatrati, opisivati, analizirati i interpretirati.” (Šarančić, 2014, 96).

Huzjak, M., M. Krajnc (2017, 202) u radu *Poveznica između razine originalnosti učenika u vizualnom izražavanju na satovima likovne umjetnosti i njihove razine tolerancije prema različitosti* zaključuju da dobar izbor didaktičkog modela u likovnoj pedagogiji može poboljšati šire stavove učenika i pozitivno uticati na razvoj njihove kreativnosti i originalnosti. Upravo je zato značajna zastupljenost likovnih oblasti, jer svaka ima sebi specifične likovne zadatke. Prema NPiP, Kantona Sarajevo unutar likovne oblasti prostornog oblikovanja učenici treba da nauče šta je puna plastika, masa, prostor, proporcija, da su sposobni organizovati kompoziciju oblika u prostoru, izvesti prostorni crtež od žice, da znaju šta je trodimenzionalna tekstura, figura u prostoru. Od materijala koriste se: glina, plastelin, stiropor i žica. Iz navedenog može se

vidjeti da likovno obrazovanje ima slojevite zadatke i sistematičan pristup likovnom jeziku, te da se njegovi ciljevi i zadaci mogu realizovati isključivo zastupanjem određenih likovnih oblasti, u gore navedenim primjerima – prostornim oblikovanjem.

UZORAK ISPITANIKA

Kao ispitanici istraživanja odabrana su dva odvojena uzorka koji su predstavljali dva različita izvora podataka, a to su (1) uzorak nastavnika i (2) uzorak učenika. Uzorak čine učenici uzrasta od prvog do petog razreda devetogodišnje osnovne škole i nastavnici. Istraživanje je provedeno na populaciji od N=212 učenika, od čega je bilo 108 učenika III razreda, a 106 učenika IV razreda. Drugi uzorak ispitanika činilo je 10 nastavnika. U cilju dobijanja pouzdanih (relevantnih) podataka, uzorak ispitanika je uzet iz populacije 5 različitih škola Kantona Sarajevo. Istraživanjem je ukupno obuhvaćeno 10 razrednih odjeljenja, po 2 razreda iz svake škole, formirane u 2 skupine, po pet razreda III i IV odjeljenja. Istraživanje je urađeno u skladu s preporukama Helsinške deklaracije i učešće je bilo dobrovoljno.

UZORAK VARIJABLI

Podaci su prikupljeni izravno od ispitanika pri čemu je korišten anketni listić zatvorenog tipa iz dva dijela: anketni upitnik za nastavnike i učenike, otvoreni intervju. U skladu sa postavljenim ciljem utvrđene su nezavisne i zavisne varijable. Nezavisne varijable u odnosu na nastavnike: spol, stručna sprema, godine radnog staža i nezavisne varijable u odnosu na učenike: dob (razred), spol. Ono što je posmatrano kao zavisna varijabla kako bi se utvrdilo uzrokuju li nezavisne varijable na njima neke promjene su likovne preference učenika i to prema: likovnim oblastima.

METODE OBRADE PODATAKA

Svi podaci prikupljeni istraživanjem obrađeni su postupcima deskriptivne statistike. Iz prostora deskriptivne statistike izračunati su frekvencije i procenti. Za obradu podataka primijenjen je statistički program za personalne računare SPSS for Windows-verzija 20.0.

REZULTATI

Ankete za učenike, prikaz frekvencije odgovora učenika

Tabela 1. Da li se na času likovne kulture crta

Varijable	f	%
Da	212	99,07%
Ne	2	0,93%
Ukupno	214	100.00%

Tabela 2. Da li se na času likovne kulture slika

Varijable	f	%
Da	209	97,66%
Ne	5	2,34%
Ukupno	214	100.00%

Tabela 3. Da li se na času likovne kulture prostorno oblikuje

Varijable	f	%
Da	207	96,73%
Ne	7	3,27%
Ukupno	214	100.00%

Tabela 4. Da li se na času likovne kulture radi grafika

Varijable	f	%
Da	206	96,26%
Ne	8	3,74%
Ukupno	214	100.00%

Tabela 5. Šta se najčešće radi na času likovne kulture

Varijable	f	%
Crta	177	82,71%
Slika	40	18,69%
Prostorno oblikuje	0	0,00%
Grafika	0	0,00%
Ukupno	214	100.00%

Tabela 6. Koliko često se radi sa glinom

Varijable	f	%
<i>Uvijek</i>	15	7.01%
<i>Često</i>	45	21.03%
<i>Rijetko</i>	138	64,49%
<i>Nikad</i>	16	7,48%
<i>Ukupno</i>	214	100.00%

Tabela 7. Koliko često se rade skulpture od žice

Varijable	f	%
<i>Uvijek</i>	0	0.00%
<i>Često</i>	2	0.93%
<i>Rijetko</i>	50	23.36%
<i>Nikad</i>	162	75.70%
<i>Ukupno</i>	214	100.00%

Prikaz frekvencije razlika između muških i ženskih učenika u stavovima časa likovne kulture. Odnos M (106) / Ž (108)

Tabela 8. Da li se na času likovne kulture crta

Varijable	f (M)	f (Ž)	% (M)	% (Ž)
<i>Da</i>	105	107	99,06%	99,07%
<i>Ne</i>	1	1	0,94%	0,93%
<i>Ukupno</i>	106	108	100,00%	100,00%

Tabela 9. Da li se na času likovne kulture slika

Varijable	f (M)	f (Ž)	% (M)	% (Ž)
<i>Da</i>	104	105	98,11%	97,22%
<i>Ne</i>	2	3	1,89%	2,78%
<i>Ukupno</i>	106	108	100,00%	100,00%

Tabela 10. Da li se na času likovne kulture prostorno oblikuje

Varijable	f (M)	f (Ž)	% (M)	% (Ž)
<i>Da</i>	104	103	98,11%	95,37%
<i>Ne</i>	2	5	1,89%	4,63%
<i>Ukupno</i>	106	108	100,00%	100,00%

Tabela 11. Da li se na času likovne kulture radi grafika

Varijable	f (M)	f (Ž)	% (M)	% (Ž)
Da	102	104	96,23%	96,30%
Ne	4	4	3,77%	3,70%
Ukupno	106	108	100,00%	100,00%

Tabela 12. Šta se najčešće radi na času likovne kulture

Varijable	f (M)	f (Ž)	% (M)	% (Ž)
Crtamo	89	85	83,96%	78,70%
Slikamo	17	23	16,04%	21,30%
Vajamo	0	0	0,00%	0,00%
Grafika	0	0	0,00%	0,00%
Ukupno	106	108	100,00%	100,00%

Tabela 13. Koliko često se radi sa glinom

Varijable	f (M)	f (Ž)	% (M)	% (Ž)
Uvijek	9	6	8,49%	5,56%
Često	22	23	20,75%	21,30%
Rijetko	71	67	66,98%	62,03%
Nikad	4	12	3,78%	11,11%
Ukupno	106	108	100,00%	100,00%

Tabela 14. Koliko često se rade skulpture od žice

Varijable	f (M)	f (Ž)	% (M)	% (Ž)
Uvijek	0	0	0,00%	0,00%
Često	1	1	0,94%	0,93%
Rijetko	21	29	19,81%	26,85%
Nikad	84	78	79,25%	72,22%
Ukupno	106	108	100,00%	100,00%

Prikaz frekvencije ispitivanja razlika između učenika različitih uzrasta o stavovima časa likovne kulture. Odnos III razred (108) / IV razred (106)

Tabela 15. Da li se na času likovne kulture crta.

Varijable	f (III)	f (IV)	% (III)	% (IV)
<i>Da</i>	107	105	99,07%	99,06%
<i>Ne</i>	1	1	0,93%	0,94%
<i>Ukupno</i>	108	106	100,00%	100,00%

Tabela 16. Da li se na času likovne kulture slika.

Varijable	f (III)	f (IV)	% (III)	% (IV)
<i>Da</i>	106	103	98,15%	97,17%
<i>Ne</i>	2	3	1,85%	2,83%
<i>Ukupno</i>	108	106	100,00%	100,00%

Tabela 17. Da li se na času likovne kulture prostorno oblikuje

Varijable	f (III)	f (IV)	% (III)	% (IV)
<i>Da</i>	102	105	94,44%	99,06%
<i>Ne</i>	6	1	5,56%	0,94%
<i>Ukupno</i>	108	106	100,00%	100,00%

Tabela 18. Da li se na času likovne kulture radi grafika

Varijable	f (III)	f (IV)	% (III)	% (IV)
<i>Da</i>	103	103	95,37%	97,17%
<i>Ne</i>	5	3	4,63%	2,83%
<i>Ukupno</i>	108	106	100,00%	100,00%

Tabela 19. Šta se najčešće radi na času likovne kulture.

Varijable	f (III)	f (IV)	% (III)	% (IV)
<i>Crtamo</i>	84	90	77,78%	84,91%
<i>Slikamo</i>	24	16	22,22%	15,09%
<i>Vajamo</i>	0	0	0,00%	0,00%
<i>Grafiku</i>	0	0	0,00%	0,00%
<i>Ukupno</i>	108	106	100,00%	100,00%

Tabela 20. Koliko često se radi sa glinom

Varijable	f (III)	f (IV)	% (III)	% (IV)
<i>Uvijek</i>	15	0	13,89%	0,00%
<i>Često</i>	20	25	18,52%	23,58%
<i>Rijetko</i>	61	77	56,48%	72,64%
<i>Nikad</i>	12	4	11,11%	3,78%
<i>Ukupno</i>	108	106	100,00%	100,00%

Tabela 21. Koliko često se radi sa žicom

Varijable	f (III)	f (IV)	% (III)	% (IV)
<i>Uvijek</i>	0	0	0,00%	0,00%
<i>Često</i>	0	2	0,00%	1,89%
<i>Rijetko</i>	3	47	2,78%	44,34%
<i>Nikad</i>	105	57	97,22%	53,77%
<i>Ukupno</i>	108	106	100,00%	100,00%

Prikaz frekvencija ispitivanja odgovora nastavnika

Tabela 22. Da li je nastavi likovne kulture jednako zastupa crtanje, slikanje, prostorno oblikovanje i grafika

Varijable	f	%
<i>Da</i>	10	100%
<i>Ne</i>	0	0,00%
<i>Ukupno</i>	10	100%

Tabela 23. Na četiri pitanja o tome da li se nastavi likovne kulture realizuju navedene likovne oblasti rezultati pokazuju se identične frekvencije te su iste prikazane u jednoj tabeli.

Varijable	f	%
<i>Da</i>	10	100%
<i>Ne</i>	0	0,00%
<i>Ukupno</i>	10	100%

Tabela 24. Koje se tehnike najčešće koristite iz oblasti prostornog oblikovanja

Varijable	f	%
<i>Glina</i>	3	23,08%
<i>Plastelin</i>	10	76,92%
<i>Žicu</i>	0	0,00%
<i>Gips</i>	0	0,00%
<i>Ukupno</i>	10	100%

Tabela 25. Da li se likovni problem prilagođava temi i motivu određenoj likovnoj oblasti i njenoj tehnici?“

Varijable	f	%
<i>Nikad</i>	0	0,00%
<i>Rijetko</i>	0	0,00%
<i>Ponekad</i>	1	10,00%
<i>Često</i>	4	40,00%
<i>Ukupno</i>	10	100%

DISKUSIJA

Svrha nastave likovne kulture u početnim razredima osnovnog obrazovanja zasniva se na tome da učenici steknu određena znanja, sposobnosti i stavove iz domena likovne umjetnosti, da se upućuju u likovno čitanje, estetsko-vizeuelnu percepciju, što će za rezultat imati poticanje likovno kreativnog izražavanja. Prema rezultatima ovoga istraživanja konstatovano je da su likovni radovi učenika realizovani najčešće kroz samo dvije likovne oblasti, slikarstva i crteža, sa veoma simplificiranim tehnološkim principom izrade likovnog djela. To je potvrdilo opravdanost sumnje da se nastava likovne kulture ne izvodi u potpunosti prema nastavnom planu i programu, a na osnovu rezultata istraživanja ovoga rada dobijeni su podaci: U odnosu na zadatak istraživanja koji se putem anketnog upitnika odnosio na ispitanike nastavnike o tome; da li nastavnik u izvođenju sata likovne kulture zastupa jednako likovne oblasti, crtanja, slikarstva, vajarstva i grafike, odgovori sa “da”, u zastupljenosti od 100%. Vezano za ovaj zadatak ispitani su stavovi učenika postavljajući pitanje: “*Da li na času likovne kulture crtate?*” koji su većinom dali potvrđan odgovor, njih 99,07%, dok je samo 0,93% ponudilo odgovor “ne”. Iz ovoga može se zaključiti da je likovna oblast crtanje zastupljena u nastavi. Jednako tome na pitanja “*Da li na času likovne kulture slikate?*” i “*Da li na času likovne kulture vajate?*” većina učenika, skoro podjednakim procentom 97,66%, odgovorila je potvrdno, dok je samo oko 3% učenika ponudila odgovor ne, što govori o tome da je likovna oblast prostornog oblikovanja zastupljena u nastavi. Neznatno manja zastupljenost potvrdnih odgovara na pitanje “*Da li na času likovne kulture radite grafiku?*” gdje je većina učenika, 96,26% odgovorila potvrdno što dovodi do zaključka da su gore navedene likovne oblasti zastupljene u nastavi. Također iz rezultata ankete u odnosu

na dob i pol, vidi se da nema statistički značajne razlike pri čemu je većina odgovorila da na času crtaju, slikaju, vajaju i rade grafiku. Da bi dobili jasnije informacije učenicima su ispitani o tome šta najčešće rade na času likovne kulture, gdje je većina učenika odgovorila da najčešće crtaju. Tačnije njih 82,71%, dok je preostalih 18,69% odgovorilo da najčešće slikaju. Iz tabela u odnosu na dob i pol nema velikih razlika, osim zastupljenosti odgovora da više crtaju izraženija kod učenika četvrtog razreda za 7%. Iz ovih rezultata vidi se da se odgovori učenika ne podudaraju sa odgovorima nastavnika, jer je većina odgovorila da u nastavi likovne kulture jednako realizuju četiri likovne oblasti. Također se zaključuje da je likovna oblast crtanja, prema odgovorima učenika, najviše zastupljena u nastavi, a da je oblast slikanja na drugom mjestu. Po stavovima učenika, četiri likovne oblasti nisu jednako zastupljene u nastavi, kao što to pokazuju rezultati ankete provedene među nastavnicima. U odnosu na zadatak istraživanja koji se putem anketnog upitnika odnosio na ispitanike nastavnike o tome; da li nastavnik u izvođenju sata likovne kulture zastupa više likovnih tehnika.

Vežano za ispitivanje o upotrebi tehnike likovne oblasti prostornog oblikovanja na pitanje postavljeno nastavnicima: “Koje materijale najčešće koristite iz likovne oblasti prostornog oblikovanja?”, većina 76,92%, odgovorila je da najviše koriste plastelin, a 23,08% je odgovorilo da koriste glinu. Na pitanje postavljeno učenicima: “Koliko često radite sa glinom?” najviše ponuđenih učeničkih odgovora “rijetko” tačnije 64.49%. Odgovor “često” ponudilo je 21.03% učenika, odgovor “nikad” reklo je 7.48%, a odgovor “uvijek” 7.01% učenika. Iz rezultata tabela koja se odnosi na dob nema znatnih razlika, većina učenika III i IV razreda na ovo pitanje odgovorili su sa “rijetko”. Odgovori učenika se podudaraju sa odgovorima nastavnika koji su rekli da najčešće koriste plastelin kao modelirajuću masu. Može se zaključiti da upotreba gline nije dovoljno zastupljena u nastavi iako je njena oblikovna mogućnost neophodna za određenu problematiku nastave iz ove oblasti. Na pitanje postavljeno učenicima: “Koliko često radite skulpture od žice?” najviše su zastupljeni odgovori “nikad” (75.70%), i “rijetko” (23.36%). Iz rezultata tabela koja se odnosi na dob, vide se razlike u odgovorima III i IV razreda. Većina učenika III razreda na ovo pitanje odgovorili su sa “nikad” (97%), dok je kod učenika IV razreda skoro jednaka zastupljenost odgovora “rijetko” i “nikad” što pokazuje da je u III i IV razredima mala zastupljenost

ove tehnike u nastavi, iako je malo prisutnija kod učenika IV razreda. Odgovori učenika “rijetko” se ne podudaraju s odgovorima nastavnika koji su rekli da ne koriste žicu u nastavi likovne kulture što se također podudara sa zatečenim stanjem u školi. U odnosu na zadatak istraživanja koji se odnosio na ispitanike nastavnike o tome; da li nastavnik metodičkom organizacijom nastavne jedinice može doprinijeti postizanju boljih rezultata učenika dobili smo kroz njihove odgovore na postavljeno pitanje: “Da li prilagođavate likovni problem zadatoj temi i motivu određenoj umjetničkoj oblasti i njenoj tehnici?” iz kojih se vidi da je većina nastavnika odgovorila “uvijek” (50%), “često” (40%), “samo ponekad” (10%), dok odgovore “rijetko” i “nikad” niko nije ponudio. Iz ovoga vidimo da je većina nastavnika odgovorila da vode računa o organizaciji nastavne jedinice, ali ipak po rezultatima ankete veliki broj nastavnih sati nije realizovan iz prostornog oblikovanja, niti su korišteni različiti materijali.

ZAKLJUČAK

Ovo istraživanje dovelo je do određenih zaključaka da nastavnici pri realizaciji nastave likovne kulture ne posvećuju jednaku pažnju svim likovnim oblastima i unutar njih ne ispunjavaju nastavnim planom i programom broj sati predviđen za navedenu oblast. Dokazano je da je likovna oblast crtanja najviše zastupljena u nastavi likovne kulture, da je oblast slikanja na drugom mjestu, prostorno oblikovanje na trećem, a grafika na četvrtom, te da mnoge vajarske tehnike i materijali nisu zastupljeni u nastavi likovne kulture, kako je predviđeno, što nas dovodi i do zaključka da se nisu ni realizovali mnogi likovni zadaci specifični samo za ovu oblast. Ovakva nastava nije potpuna jer izostavljanjem određenih likovnih oblasti i likovnih problema, izostavljaju se obrazovni i odgojni zadaci u procesima ključnim za učnički likovni razvoj, te su time lišeni adekvatnog likovnog obrazovanja i likovnog stvaralaštva.

LITERATURA

Bognar, L. (1999), "Metodika odgoja", SVEUČILIŠTE, Osijek str. 41.

Bognar, L. (2011.), ODGOJ NA SVEUČILIŠTU, Život i škola, br. 26. str. 165. – 175. Učiteljski fakultet, Osijek <https://hrcak.srce.hr/77332> 17.01.2021.

Brajčić, M., Šućur, M. (2019). Učestalost upotrebe likovno-umjetničkog djela u nastavi likovne kulture. Nova prisutnost 17 (1), 59-74. <https://doi.org/10.31192/np.17.1.4> 18.01.2021.

Huzjak M., Krajnc M., 20171REVIJA ZA ELEMETARNO IZOBRAŽEVANJE / JOURNAL OF ELEMENTARY EDUCATION 191 Vol. 10, No. 2-3, pp. 191-204, Povezanost med ravniyo izvirnosti likovnega izraza učencev pri pouku likovne umetnosti in ravniyo njihove strpnosti do raznolikosti ST202<http://rei.pef.um.si/images/> 17.01.2021.

Himmelrajh, V. (1959) "Rad na likovnom odgoju" , Osijek

Nastavni plan i program za devetogodišnje obrazovanje osnovne škole Kantona Sarajevo, Federacija Bosne i Hercegovine, Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade, 2016.

Šarančić, S. (2014). Dobrobiti likovnog stvaralaštva. *Napredak*, 155 (1-2), 91-104. UDK: [17.023.35+613]:7.011.4:75 11.01.2021.

Tanay, E.R., Kučina, V. (1995) *Tehnike likovnog izražavanja, od olovke do kompjutera*. Zagreb. Naklada Zakej

Loose, S. (2012) *Metodika i methodska praksa likovne kulture osnovnoškolskog uzrasta*, Skripta, Mostar

Kriještorac, K.F. (2014) *Specifičnosti otkrivanja i tretmana darovite dece (87-95)* Univerzitetska misao - časopis za nauku, kulturu i umjetnost [ISSN: 1451-3870] Internacionalni - Univerzitet u Novom Pazaru vol.13 <http://um.uninp.edu.rs/> 19.01.2021.

Representation of spatial design in teaching of art culture od III and IV grades of primary education

The subject of this paper is the application of sculptural studies in the primary school. The goal of the research is to examine and determine the prevalence of the application of techniques in the primary school grades. The problem of the research is whether the teaching of art studies is realized according to the current curriculum in the primary school grades III and IV. The sample consists of 214 students and 10 teachers. The research methods selected for deriving relevant conclusions are: descriptive method, theoretical analysis method, historical method. Results obtained through a survey questionnaire, related to the surveyed teachers, about whether they represent fields of art equally in their art classes, are that they answered in the representation of 100%, as well as the majority of students (96.26%) who answered affirmatively to the same question. In answering the question what the most art classes are about, the majority of students (82.71%) answered drawing, while the remaining 18.69% answered that they usually paint. According to the students, the areas of art are not equally represented in teaching, as shown by the results of a survey conducted among teachers. With this paper, it has been determined that is not fulfilled or equally represented in the art studies. And that the two fields of art, drawing and painting, are the most represented, while the often left out or insufficiently processed, continue to introduce students to other techniques.

Keywords: education, fine art, art culture, artistic fields, artistic techniques

Adresa autorice :

Doc.dr. Maja Žmukić

Univerzitet u Sarajevu

Pedagoški fakultet

Skenderija 72

71000 Sarajevo, Bosnia and Herzegovina

phone: + 387 061 399 695; majazmukic@gmail.com